

Erkki Kurenniemen elektronimusiikki

Kai Lassfolk

Erkki Kurenniemen aktiivisin kausi elektronimusiikin parissa ulottui 1960-luvun alusta 1970-luvun puoliväliin. Tuona aikana hän teki lukuisan määrän elektroakustisia sävellyksiä, elokuvamusiikkia ja -tehosteita, laitekokeiluja, kollektiiviteoksia sekä studion materiaalinauhoja muiden säveltäjien käyttöön. Monet hänen äänityksistään saivat sävellyksen tai teoksen aseman vasta 2000-luvulla muiden henkilöiden toimittamien levyjulkaisujen kautta. Kurenniemi on itse luonnehtinut itseään paremmin soitinrakentajaksi kuin säveltäjäksi ja kuvaillut musiikkiaan vaatimattomasti "laitetestaukseksi". Silti viimeaikainen kasvava kiinnostus Kurenniemen musiikkia kohtaan osoittaa osaltaan, että hänen äänityksillään on puhtaasti musiikillista arvoa.

Kurenniemen elektronimusiikkikappaleet voidaan jakaa karkeasti kolmeen kategoriaan: 1) synteettiset tai synteettisen kaltaiset teokset, 2) nauhakollaasit, sekä 3) soitinkokeilut ja -esittelyt. Synteettisesti tuotettu tai siltä kuulostava ääni on pääosassa Kurenniemen musiikissa. Hän ei kuitenkaan systemaattisesti dokumentoinut kappaleiden toteutusprosessia, joten kaikkien kappaleiden äänilähdettä ei varmuudella tiedetä. Valtaosa

materiaalista on kuitenkin peräisin hänen omista soittimistaan. Nauhakollaaseissa äänimateriaali koostuu pääosin valmiista, alun perin muuhun tarkoitukseen tehdyistä äänitteistä, esimerkiksi klassisista musiikkikappaleista tai Kurenniemen omista äänityksistä. Soitinkokeiluiksi ja -esittelyiksi voidaan luokitella kappaleet, jotka on tehty vastikään valmistuneella tai rakenteilla olleella soittimella, tai soittimen esittelemiseksi yleisölle.

Harvaa kappaletta voidaan kuitenkin sijoittaa yksiselitteisesti vain yhteen kategoriaan, vaan useimmiten niissä on piirteitä jopa kaikista kolmesta kategoriasta. Esimerkiksi yhdessä Jukka Ruohomäen kanssa tehty, etupäässä nauhakollaasiksi luokiteltava *Mix Master Universe* (versiot I-III 1973) sisältää synteettistä äänimateriaalia, joka on äänitetty varta vasten tätä kappaletta varten. Muita nauhakollaaseja ovat esimerkiksi *Death* (versiot I-III 1972-75) ja *Virsi* (1970). Synteettisiä tai synteettisen kaltaisia teoksia edustavat *On-Off* (1963), *Saharan uni* (osat I ja II, 1967) ja *Preludi* (1970). Soitinesittelyjä edustavat puhtaimmillaan Dico-syntetisaattorilla tehty *Improvisaatio* (1969) ja DIMI-A:lla Jukka Ruohomäen kanssa tehty *Inventio-Outventio* (1970). Soitinkokeiluiksi voidaan ainakin osin luokitella muun muassa Integroidulla syntetisoijalla tehty Hyppy-elokuvan musiikki (1964) ja Andromatic-syntetisaattorilla tehty *Antropoidien tanssi* (1968).

Vaikka Kurenniemi työskenteli aktiivisimman kautensa pääosin Helsingin yliopiston studiossa, häntä ei voida suoraan sijoittaa mihinkään akateemiseen elektroakustisen musiikin koulukuntaan, varsinkaan saksalaiseen elektronisen musiikin tai ranskalaisen konkreettisen musiikin tyylilajiin. Kenties lähimpinä vertailukohtina voidaan pitää San Francisco Tape Music Centerin säveltäjäkuntaa, erityisesti heidän improvisaatiolähtöisyyttään ja tapansa käyttää studiota soittimena.

Kurenniemen musiikillista työskentelytapaa on usein kutsuttu impulsiiviseksi. Kappaleet syntyivät usein, ellei aina, yhdessä päivässä, varhaisteos *On-Off:in* (1963) ja *Improvisaation* tapauksessa jopa reaaliaikaisena musisointina. Impulsiivisuus on kuitenkin vain yksi piirre, joka korostuu monissa yksittäisissä kappaleissa. Hänen musiikkituotantoaan kokonaisuutena leimaa toisaalta tietty tyylillinen koherenssi. Koherenssia tuovat esimerkiksi ostinato-osuudet, joita ei kuitenkaan venytetä minimalistisen musiikin mittoihin, vaan katkaistaan tai muunnellaan rajusti ja impulsiivisesti. Toinen yleinen tyylipiirre on kahden äänellisen elementin kontrasti, vuoropuhelu tai rinnakkaisuus. Tästä ovat esimerkkeinä *On-Off:in* urkupistemäinen taustakohinatekstuuri ja tämän päälle soitetut rajut äänieleet sekä *Preludin* ostinatokuvio ja tämän lomassa soiva hitaasti liikkuva äänigeneraattorin ääni.

Vaikka Kurenniemeä on usein kutsuttu teknologian visionääriksi, häntä voidaan pitää myös musiikillisena visionäärinä. Vaikka

hänen yksittäiset kappaleensa näyttäytyvät usein impulsiivisina tuotoksina, hänen koko tuotantonsa muodostaa systemaattisen kehityskaaren. Kappaleiden monet yksittäiset piirteet assosioituvat nykykuulijassa helposti moderneihin musiikkityyleihin, eritoten elektronisen populaarimusiikin ilmaisuun. Kurenniemi tuskin yritti tarkoituksella tehdä “tulevaisuuden musiikkia”, mutta musiikkiteknologian edelläkävijänä hän oli hyvin tietoinen siitä, millaiseen suuntaan teknologian kehitys musiikkia ja musiikkituotantoa vie. Käyttäessään välineistöä, jolla oli yhteisiä piirteitä nykyaikaisten musiikkituotantovälineiden kanssa, hän myös intuitiivisesti teki samankaltaisia ratkaisuja ja päätyi samankaltaiseen musiikki-ilmaisuun kuin monet myöhemmät musiikintekijät. Kurenniemelle ominainen metrinen toisteisuus ja sen toteuttaminen digitaalisen sekvensoinnin avulla ovatkin esimerkiksi konemusiikin tunnusmerkkejä.